

Lisa 1: TRADITSIOON, VÄÄRTUSED, KUNSTILISED IDEED

TRADITSIOON

XIII noorte laulu- ja tantsupidu toimub Tallinnas 1.-3. juulil 2022. aastal, tuues kokku ligikaudu 35 000 noort lauljat, tantsijat ja muusikut. Traditsiooniliselt esitatakse kolme päeva jooksul tantsupeo etendus kolmel korral Kalevi keskstaadionil, rahvamuusikud annavad kontserte linnaruumis paiknevatel lavadel, toimub kõigi peoliste ühine rongkäik Tallinna kesklinnast lauluväljakule ning pidu tipneb u 6-tunnise laulupeo kontserdiga lauluväljakul.

XIII noorte laulu- ja tantsupidu on üldlaulu- ja tantsupeo 150 aastase traditsiooni ja väärtuste ning noorte laulu- ja tantsupidude 60 aastase traditsiooni hoidja ja edasikandja. Tänapäeval toimuvad traditsioonilised üleriigilised laulu- ja tantsupeod kümne aasta jooksul neljal korral. Igal kahe ja seitsmeka lõppeval aastal toimuvad noorte laulu- ja tantsupeod ning igal nelja ja üheksaga lõppeval aastal üldlaulu- ja tantsupeod.

Noorte laulu- ja tantsupidudel on võrreldes üldlaulu- ja tantsupidudega osalejate keskmine vanus madalam (üldjuhul vahemikus 7-27) ning laulupidu on ühepäevane. Pidude kunstiline ülesehitus ning kontsertide ja etenduste traditsioonilised elemendid – koori-, orkestri- ja rahvapilli muusika, rahvatants, rahvarõivad ning samuti aegade jooksul väljakujunenud rituaalsed elemendid on noorte ja üldlaulu- ja tantsupidudel samad või sarnased.

Iga suurpeo teevad eriliseks aga kunstiliste juhtide poolt loodud eri-ilmelised kavad, traditsiooniliste teoste kõrval esitatav uudislooming, väärtussõnumid ning väärtussõnumitest lähtuv visuaalne identiteet.

XIII noorte laulupeo ideekavandi autor ning peadirigent on Pärt Uusberg. XIII noorte tantsupeo ideekavandi autor ning pealavastaja on Agne Kurrikoff-Herman. XIII noorte laulu- ja tantsupeo rahvamuusikapeo pealik on Juhan Uppin.

XIII noorte laulu- ja tantsupeo ametlik täisnimi on:

XIII noorte laulu- ja tantsupidu „Püha on maa“. Tantsupeo etendus „Sillad“.

XIII NOORTE LAULU- JA TANTSUPEO VÄÄRTUSED

„Püha on maa“ on XIII noorte laulu- ja tantsupeo ühine väärtussõnum, mis muudab nähtavaks ja kuuldavaks olulised teemad, nagu on traditsioonide hoidmine, suhtumine oma kodusse, oma maasse, loodusesse ja kaasinimesse. See on maailmavaate kujundamine.

„Püha on maa“ ühendab XIII noortepeo lähteideede autorite poolt loodavad maailmad väärtusskaalal, millest mõlemad on oma ideekavandites lähtunud. Kontrast laulu- ja tantsupeo meeleolude vahel muudab selle väärtussõnumi selgemalt tajutavamaks.

„Püha on maa“ on ühtaegu nii väga isiklik kui ka väga universaalne. Igal on oma viis, kuidas ta seda sõnumit enda jaoks mõtestab: on see seotud Eesti, looduse, maailma või inimeseks olemisega. Väärtussõnumina täidab ta väga edukalt olulist sotsiaalset rolli ühiskonnas suurema sidususe looja ja maailmavaate kujundajana.

„Sillad“ on tantsupeo etenduse nimi ning on lahutamatu osa dramaturgilisest tervikust. Etendus räägib loo inimeseks sirmumisest ja valikutest. Aga erinevalt teatrist on näitlejad (tantsulapsed) väljakul ju rahvarõivais ja see on ju tantsupeo etenduste alatine võimas metasõnum. See kõneleb rahvatantsu liikumise põhiväärtustest ja kõigest sellest, mida see liikumine esindab: traditsioonide ja väärtuste pühaks pidamisest ning tantsumurul pühitsemisest.

KUNSTILISED LÄHTEIDEED

XIII noorte laulu- ja tantsupidu „Püha on maa“ Tantsupeo etendus „Sillad“

LAULUPEOST

Peadirigent ja ideekavandi autor Pärt Uusberg:

XIII noorte laulupeo kontseptsioon „Püha on maa“ on lähtunud H. Runneli luuletusest „Valgust!“

*Püha on maa ja ta järved on pühad
kiitust me tahame laulda neil kaldail
aga et laulda on vaja ju valgust
keegi peab laotusse lubama päikse
päike on meile seesama mis saatus
kiitust ja saatust all laotuse laulda
kõndides pühade järvede kaldail
tahame maa ja ka päikese pärast
valgust jah valgust siis töotusi laulda*

Siin on mõned katked minu ideekavandist (kirjutatud 2020 veebruaris):

Minu meelest haakub see luuletus ühest küljest vägagi tabavalt praegu õhus olevate küsimustega noorte hulgas. Nimelt on noored sügavalt mures meie ilusa planeedi pärast. Soov ei ole küll tekitada laulupeoga suurt kliimastreiki, pigem aga võiks taolisest luuletusest lähtumine pakkuda streigi mõnevõrra agressiivsele mehhaanikale nii-öelda positiivset alternatiivi: väljendada läbi kauni eesti luule armastust oma maa, looduse vastu; kõnelda läbi luule ja laulu meie maa erakordsest ilust ja puhtusest. Ja teisalt: „aga et laulda on vaja ju valgust/keegi peab laotusse lubama päikse“ – mis on valgus, päike vaimses mõttes? Et hoida puhtust – nii füüsilises kui ka vaimses mõttes – on vaja valgust. Hingepuhtuseks on vaja vaimuvalgust ja laulupidu nähtusena võiks olla kahtlemata üks valguse allikas noortele hingedele.

//

Loomulikult on mõneti noortepidu üldiselt ehk elurõõmsam, energiaküllasem, aga seejuures on vähemasti minu vaimusilmas mingisugune igatsus karge, põhjamaise noortepeo järele, kus noored peegeldaksid maailma oma veel rikkumata hinge puhtuse haldjalikku energiat. Ühtlasi on noore inimese hing väga tundlik ja ka mõjutatav: on meie, täiskasvanute, vastututada, millise vaimse ruumi kogu laulupeo protsessiga me noortele loome

//

Järgnevalt aga siin ja praegu sündinud mõtted (novembris 2020):

Käimasoleva protsessi jooksul on minu jaoks „Püha on maa“ avardunud algsest looduslähedasest ideekavandist väärtussõnumiks, suisa maailmavaateks. Meeldib seda lauset tajuda kui „Püha on maailm“. Taoline vaatenurk elule muudab tegelikult iga meie väiksematki sammu. Loomulikult ei ole puhtinimlikus mõttes lihtne igal argihetkel mõista elu pühadust, aga kui natukene rahulikumalt selle üle mõtiskleda, siis vaadakes kasvõi igal õhtul taevasse Linnutee suunas – meie ümber on lõpmatus, hoomamatu avarus; igavene ruum, milles meil on au ja rõõm läbida oma ajalik rännak.

Taolisi meist igavesemaid nähtusi on tegelikult elu tulvil. Üks neist on ka muusika. Kui maailm on püha, siis üks ilusamaid väljendusi ses osas on heli pühadus. Mu meelest on oluline ka sellele tänapäevasele helide ülekülluse ajal tähelepanu juhtida. Tänapäeval on meie ümber väga palju kära-müra, nii-öelda „e-maailma“ (e-ained toidus, elektroonilised helid muusikas, elektroonilised kirjad omavahelises suhtlemises, tehisvalgus jne). On tunne, et paljudes meist on igatsus millegi puhta järele. Ja see puhtus on tegelikult kogu aeg meie ümber: loodus oma värvides ja lõhnades, vana hea puidust viiul oma akustilises helis, rääkimata ürgseimast helist – inimehäälest... Võib-olla on hetk ses üha kiirenevas ja tehiskumaks muutuvast maailmast astuda üks väike samm tagasi ja võtta aeg maha ning hingata sisse läbi eesti keele ja muusika ilu paljude luuletajate ja heliloojate kauneid mõtteid inimeseks ja eestlaseks olemisest ning Eestimaa unikaalsest loodusest. Nii nagu on raske igal argipäeval tajuda, et viibime igapäevaselt pühas ruumis, on meil ehk ka ununemas, kuivõrd unikaalne on meie kaunis emakeel oma kõlas ja kujundites. Loodan, et tulev noorte laulupidu saab juhtida ka sellele väikese valgusvihu, kasvõi siis läbi sel peol kasutatava kvaliteetse eesti luule.

„Püha ümbritseb meid üha“, ütleb Doris Kareva. Aga et seda märgata, on vaja hetkeks peatuda ja süveneda. Tänapäeva kiire elustiil ei soosi üleliia süvenemist. Pakkugu seda võimalust tulev XIII noorte laulu- ja tantsupidu „Püha on maa“.

TANTSUPEOST

XIII NOORTE TANTSUPIDU „SILLAD“

Pealavastaja ja ideekavandi autor Agne Kurrikoff-Herman:

Võrsudes rajame sildu

Kodustes paikades, Eestimaal, meile omases mullas võrsuvad võrsed kasvavad tugevaks, saades siit oma jõu, teadmised, uskumused, kombed ja tavad.

Siit saame me kõik selle, mis tuleb meile kaasa läbi meie eelkäijate käidud radadele loodud teadmiste ning tunnetuste. Need on usaldusväärsed ja ajatud teadmised nii nähtavast, kui ka nähtamatust maailmast.

Hoides seda, mille oleme aegade tagant kaasa saanud, kastes seda meie oma tugeva tahtega kasvatada kõike suuremaks ja tugevamaks, loome siin ise oma ELU.

Kõigi nende väärtuste keskel ajas kasvades, hakkab noor ise erinevas ajahetkes leidma oma seoseid ja suhestumisi kõige ümbritsevaga, proovides leida enda rada.

See on justkui minek üle **SILLA**, mille mõlemad otsad toetuvad just sellele maale.

Nõnda hakkab ta ehitama ise sildu end ümbritsevasse, justkui luues suuremaid kaari väiksemate peale ja kasvatades nii endas sisemist sildade vikerkaart.

Suhted ja suhestumised meid ümbritsevaga ei ole aga isetekkelised. Nii, nagu ka silla ehitamine, tuleb see läbi panustamise ning mõtestamise.

Me kasvatame sillakaari meid ümbritsevasse kodustesse, ajatutesse ja ajas olevatesse väärtusesse kasvatades nõnda oma vaatenurka elule, suhestades ennast läbi selle maa keele, kultuuri ja meele, olles seejuures ümbritsetud perest, kui traditsiooni sümbolist.

See on **inimeseks kasvamise** ja tema **ajas võrsumise lugu**.

Seda lugu me jutustame läbi sümboli **SILD**, mille tehniline definitsioon on lahti mõtestatuna tugev alustala. See on ehitis takistuste ületamiseks, mis ühendab erinevaid kaldaid ja pooli ning mis ei ole isetekkeline. Silla loob inimene oma tööga, nii nagu ka inimene oma elu, läbi kasvades loodud sillakaarte.

Sellest sümbolist saab loodava lavastuse alustala, kus noor teel kõikide nende oluliste väärtuse juurde hakkab justkui ehitama oma sisemisi sillakaari, mida mööda minna ja tagasi tulla, minna ja jääda, minna, et poolel teel kokku saada... otsida, et leida ja lõpuks silduda talle omase juurde.

Lavastuslikul läheneme sellele ajas kasvavale tegelaskujule läbi tema ja seda just selles hetkes, kus ta just parasjagu on. Nii proovime mõtestada tema mõttemaailma läbi tema ealises hetkes olevate silmade, leida sedasi üles just see, kuidas ta ennast suhestab ümbritsevaga ja milliseid sillakaari ta sel hetkel on loomas.

Suures tõdemuses selles loos me proovime leida ja panna mõtlema, milline on põlvkondade vaheline side ja ajatute väärtuste hoidmine, seda, kui oluline on see, kes seisab me kõrval ja juhib meid leidma, ära tundma ja omaks võtma kõiki meid ümbritsevaid väärtuseid. Kui suur on seejuures vastutus meil endil, täiskasvanuil, ehk perel, kes selles loos kannab traditsiooni sümbolit.

Üle selle loo väikeste sillakaarte kaardub üks suur ja tugev sild, milles ühes otsast hoiab tugevalt käest esivanem ning teisel pool on hoidmas ema ja isa.

LAVASTUSE LUGU:

Me oleme justkui taevalaotusel väiksed tähed. Meie jõud tuleb valgusest.

Vajame rahu ja rõõmu ja Sind ,et kasvada tugevaks. Puudutades kõike seda, mis on meie ümber, õpime seda tundma. Me tahame minna, et kogeda, tahame tulla ja jääda, sest siin on kõik see, mis meile on oluline.

Me ehitame ise sildu meid ümbritsevasse, sest sillad ühendavad, loovad meile võimaluse jõuda teineteiseni, ületada takistusi, annavad võimaluse kogeda ja otsustada. Nii saame me minna ja tagasi tulla, saame kohtuda keskel. Ajas võrsudes ma loon sillakaari endast ümbritsevasse. Laon suuremaid sillakaari väiksemate peale ja kasvatan nii enda sisemiste sildade VIKERKAART.

I Sillakaar

MINA – ESIVANEMAD, PÄRIMUS, JUURED

On niivõrd hea, Sa hoiad mul käest, ma usaldan Sind täielikult.

Oma sillakaari loon Sinuni ja tagasi. Kaarel olles imetlen kõike, mis sealt paistab, isegi kui tundmatus võib kõhedust tekitada. Aga ma ei karda, sest Sa oled mu kõrval, ma usaldan Sind. Mul on lapselik rõõm ja koos teha tahe. Kõik mis on otseselt minu ümber, silmaga nähtav, käega katsutav ja südamega tuntav on mulle oluline. Mure on kaugel, kui oled mulle lähedal. Side vanavanemate-vanemate- laste vahel, ma tunnen seda , sest mäng toob selle minuni. See on minu maailm ja mu väikesed sillakaared, mis on loodud usaldusele.

Ma võrsun ajas koos Sinuga, ma otsin ja leian. Otsin Vikerkaart läbi mängu, sest nii , mulle märkamatuks , hakkab läbi selle kasvama ka minu sisemiste sildade vikerkaar.

Usaldan Sind ema -isa ja vanavanemad.

LAVASTUSE LUGU:

Üle silla ma jõuan selleni, mida Sina teed, sest tean, et see on õige. Ma usaldan, kui tuled üle kaare võtad mind kaasa ja aitad mind julgelt teisele poole minna, sest Sina tead, et see on ühe pika ja tugeva ja olulise sillakaare algus.

MINU SILD on jääv sild kodu ja vanavanemate vahel.

See mis Sinult on saadud on ajaga kootud lõimesse, millest on saanud justkui kaitsev kindlus mu ümber. See on salvestatud seeliku- ja vaibatriipu. See on soe ja ma hoian seda.

ÜHENDAV SILD meie kokku kasvamise loos.

II Sillakaar

MINA – ÖPPIMINE, KOGEMINE, MATKIMINE.

Tahan proovida omal moel järgi kõike, mida sa teed. Ma olen julge kõiges, sest ma ei oska karta. Minus pulbitseb rõõm .

Oma sillakaare joonistan kaugemale, sest tahan teha nii, nagu minust vanemad ja suuremad seda teevad.

Ma avastan ja katsetan. Usaldan Sind, aga tahan väga omal moel proovida järgi seda, mida Sa teed. Rajan silda fantaasia maale ja tagasi, püüdes aru saada, kus jookseb piir... ja tegelikult ma sellest päriselt aru ei saagi. Oma sillakaared rajan ma julgelt unistustesse, mis tunduvad mulle reaalsed.

Ja kuigi ma võrsun ja tahan olla suur on mäng mulle oluline. Läbi selle ma kompon reaalsust, lähen üle silla , et piiluda... kuid saan ruttu tagasi tulla, kui tundub, et teisel pool on kõik veel nii võõras. Ma tahan asju teha omamoodi.

Usaldan Sind, aga pean ka ise kindlasti proovima ja hoopis minu parim sõber teab tegelikult kõike. Ka tema on mulle oluline, vahest on pisut olulisemgi veel.

Ma tahan asju teha omamood, või siis nii, kuidas neid teeb minu vanem õde või vend.

Minu SILD on lapsepõlve muinasjutu- ja fantaasia maalt tegelikkuse maale

Minu SILD on nähtamatu ja nähtava vahel

III Sillakaar

MINA – OTSINGUD

MINA – MINA ISE

Mina olen mina ise. Ma oskan ja tean aga veel ei julge- Sa pakud mulle tuge, aga tahan ise proovida, sest arvan, et hoopis mina tean.

Nüüd ma kujunen, minus möllab mässumeelsus, sest olen hakanud kahtlema, kas see, mida Sa õpetad, on ikka tõde! Ma pean ise järgi proovima. Mulle on oluline, et saan ennast ise kehtestada, ise otsida ja ise leida.

Oma SILLA ma ehitan ja seejärel põleta. Minu sees on nii palju erinevaid vastandlike emotsioone pulbitsemas. Rõõm ja kõige vihkamine. Kuidas Sa küll ei mõista, et maailm keerleb ümber minu. Sõbrad on mulle olulised. Ma olen läinud üle silla muinasjuttu, nüüd tulen ma seda silda pidi sealt tagasi, sest kõik see, mis eemal sillerdab on nii põnev. Ära ütle mulle, et kui talv silla üle järvevee ehita, siis kevadel ma üle selle silla tagasi ei saa. Küll ma saan või ma ei vajagi seda...

Anna mulle aega mõistmiseks, luba mul käia need kaared ja põletada need sillad. Vaid nii ma tunnetan sel eluhetkel seda, mis on tähtis, kus on tõde, kes olen mina.

Ja siis ma vaikselt võrsudes mõistan taas, kui oluline oled Sina mu kõrval. Kõik mis oled mulle andnud ja andmas, teeb mind tugevaks ja julgeks. Nüüd tasakesi ma asun proovima, kukkuma, õnnestuma ja taas ebaõnnestuma. Läbi selle asun endas julgeid ja kindlaid sillakaari looma. Aitäh, et andsid mulle aega.

Minu SILD sõpruse loomiseks, jõuda kellelegi, kellesse sel hetkel usun, väga lähedale

Minu SILD ISE kogemiseks, mis on teisel pool

Minu SILD viib läbi märkamise SINU mõistmiseni.

IV Sillakaar

MINA – MAAILMAD MINU ÜMBER JA SEES

MINA – MINU VALIKUD ja MINU LEIDMISED

Nüüd proovin ma leida tervikut. Ma proovin mõtestada.

Ma mõistan, mis oled mulle andnud, kuid kõik mu sees vajab veel reastamist. See on ilus. Suhted, ühiskond, erinevad maailmavaated, igatsus, armastus, tahe vaadata kaugemale on kõik see, mida olen Sinult saanud. See on salvestunud minus mõistmisesse. Ma vaatan nüüd mõttega kaugemale tagasi, näen seal sillakaare otsast selle teekonna algust, kuskohast olen tulnud. Seal on mu esivanemad, kõik see, mille nad mulle on jätnud. Minu juured.

Mõistan, et olen kaare teises ja olulises otsa. Sa oled mu kõrval, kuid pean valmistuma ise hakkama saama. Oma sildade vikerkaarele toetudes laskma peagi teisel endale toetuda. Mu jalad hakkavad tugevalt toetuma maale. Minus on uued mõistmised.

Veel selgemalt hakkab mõistma, kui palju olen ma saanud Sinult ja Sulle toetudes.

Minu SILD loob ühenduse meid ümbritsevate maailmade vahel

Minu SILD toetub tugevatele väärtutele

Minu SILD on armastuse loomiseks, et keskel kokku saada

V Sillakaar

SILDUMINE – Tõdemus

Olen kasvatades oma sisemist sildade vikerkaart loonud sillakaari meid ümbritsevasse. Põlvkondade side, ajatute ja meile omaste väärtuste juurde jõudmine ja nende hoidmine. Läbi inimeseks kasvamise kujunenud maailmavaade, mis seostab meid selle maaga ning kõigega, mis selle sees peidus on.

Enese sees meie juurtest loodud sillakaared, mis meid siin nende traditsioonide juures kinni hoiavad ja meie olemist mõtestavad, on tugevad. Nendest saame me jõu, et märgata, hoida, hellalt kanda ning ajas edasi anda, kõike seda, mis meile on oluline ja omane. Need kaared aitavad meid tänuliku tõdemuseni, kuipalju on meis seda puhast ruumi, kuhu panna hoiule kõik see, mis meile on omane, mis on püha...